

Alt i alt må det enorme arbejde udført ved Temple University i Pennsylvania hilses velkommen. Nu er det lettere at finde rundt i labyrinten. Maria Luise Caputo-Mayr grundlagde The Kafka Society of America i 1975.

Ove Christensen

Med vold og magt mytologisk

Rikke Schubart: *Med vold og magt*, Kbh. 2002 (Rosinante).

Langt den overvejende del af de biograf-film, der overholder en række regler for, hvordan en film skal fortælles, hvordan en film skal se ud, og hvad fortællingen skal dreje sig om, er genrefilm. Der findes en række grundformler, som benyttes igen og igen. Af den grund står disse film ikke særlig højt i det hierarki, der defineres ud fra et mere traditionelt begreb om kunst, hvor originalitet og fornyelse vægtes mere end gentagelse.

Men dette betyder ikke, at der ikke kan hentes mange indsigter fra genrestykkerne, der jo gennem deres enorme popularitet på deres måde udtrykker noget, mange gerne vil have; noget de fleste biografgængere identificerer sig med eller blot finder behag ved. Og man har da også igennem mange år set, at genrefilm fra akademisk hold er blevet grundigt beskrevet. Dette gælder dog indtil videre ikke den mest populære genre inden for film, nemlig actionfilmen. Men med Rikke Schubarts store genrestudie *Med vold og magt. Actionfilmen fra Dirty Harry til The Matrix*, er der rettet op på dette.

Schubarts bog er en gennemgang af actionfilmen fra dens fremkomst omkring 1970 til i dag. Bogen demonstrerer et fint analytisk greb om de mange film, og Schubart formidler en indsigt i de overordnede værdimæssige strukturer, der kommer til udtryk gennem filmene. Hun er her tæt på traditionen fra ideologikritikken, hvor interessen samler sig om det ideologiske budskab. Schubart henviser ikke direkte til denne tradition. Der er da også den forskel, at hvor ideologikritikken ville afsløre produkternes skjulte budskab for at underminere disse og vise deres deltagelse i naturaliseringen af et kapitalistisk, borgerligt herredømme, vil Schubart blot afsløre dem for at forklare deres popularitet og vise den såkaldte mytologi, actionfilmene formidler.

Bogen igennem demonstreres en mere eller mindre fælles struktur for actionfilmene. I definitionen på genren trækkes to centrale elementer frem, nemlig actionscenen og actionhelten. Helten gennemgår normalt fire faser i filmen. Først udstødes han af samfundet eller institutionen, hvorved han placeres som anderledes. Derefter udvælges han til at gennemføre en mission. Han trækkes altså ind igen, men kun fordi han kan bruges. I en central scene ofres han, hvilket ofte sker gennem en ydmygende og degraderende totur, der viser, at han er oppe mod den skinbarlige ondskab, hvilket på sin side legitimerer den sidste fase: genopstandelse og hævn. Helten besejrer ondskaben ved at betale tilbage med samme mønt, som skurkene anvender, nemlig rå og fysisk magt. Der er for så vidt ikke noget nyt i at fremhæve denne struktur, hvilket utallige anmeldere igennem

tiden har gjort. Men Schubart systematiserer dette skema, og hun demonstrerer, hvordan det systematisk er den fortællelemæssige skabelon for actionfilmen.

Måske for ikke at blive sat i bås med ideologikritikken benytter Schubart konsekvent 'mytologi' i stedet for 'ideologi' som betegnelse for filmenes overordnede værdstruktur. Men dette giver visse teoretiske og analytiske problemer, hvilket viser hen til en af bogens svagheder, nemlig dens noget løse forhold til teori i al almindelighed. Dette bliver meget tydeligt i bogens behandling af mytebegrebet. Barthes' værk *Mytologier* kritiseres kort for ikke at have et blik for mytologien i det moderne samfund, da Barthes viser, at mytologier er falske. Over for dette trækkes Northrop Fries forestilling om myte frem. Frye hævder, at mytens sprog altid er sandt, og Schubart tilslutter sig her Fries forestilling. Men modsætningen eksisterer slet ikke. Barthes viser blot, at mytologiseringen er en bestemt ideologisk forståelse, der er med til at fastholde en bestemt social struktur, og han vil med afsløringen af den bagvedliggende ideologi ophæve naturaliseringen af denne sociale struktur. Dette tilslutter Schubart sig i sine læsninger af actionfilmene, men samtidig fastholder hun det ikke-ideologiske ved myterne, hvilket giver hendes fremstilling en vis naivitet, selv om hun også fastholder visse films ideologiske sigte. Modsigelsen fungerer gennem hele hendes fremstilling, men bliver aldrig tematiseret som sådan.

Schubart hævder, at myter er en måde at fastholde historiske erfaringer, der derved gives en narrativ form: »De giver os en fælles identitet ved at plac-

ere os i en fælles historie; de skaber kultur; de påvirker den historiske udvikling; og de guider os i vores handlinger.« Samtidig trækker hun i sin forståelse af historien på Baudrillards forestillinger om historiens slutning, og implicit trækker hun på Lyotards forestillinger om de store fortællingers endeligt. Denne modsigelse mellem at hævde mytens enhedskonstituerende kraft på den ene side og på den anden denne enheds forvitring i en postmodernitet får ligeledes lov at stå ukommenteret gennem bogen. Snart trækkes der på det ene element og snart på det andet, uden at modsigelsen gøres konstruktiv. Det virker snarere som om, Schubart slet ikke ser modsigelsen.

Myten ses endvidere snart som en afspejling af samfundsmæssige forhold og snart som det, der skaber disse forhold. Såfremt man tager Schubarts indledende fremstilling af mytebegrebet alvorligt, må mytebegrebet ses som passivt i den forstand, at det er et udtryk for historiske erfaringer, der gives en narrativ form. Det er således en afspejling af grundlæggende sociale forhold, der overskrider den enkeltes umiddelbare erfaringshorisont. Dette giver også myten en træghed, da de ikke sådan uden videre lader sig ændre. De er grundfortællinger for en kultur. Men i sin diskussion af actionfilmen fremstiller Schubart det således, at actionfilmene spiller en afgørende rolle i en ændring af de kollektive forestillinger om mænd og maskulinitet.

»Svaret på det mytologiske kollaps bliver den moderne actionhelt«, hedder det således i indledningskapitlet, og vi kan forstå, at det kulturelle vakuum i efterkrigstiden egentlig er til at overkomme. Det er et problem, når en frem-

stilling af actionfilmens mytologiske struktur, som hævdes at have et gennemslag i store dele af verden, ikke tager stilling til, hvorfor disse fortællinger skulle have en gennemslagskraft. Schubart bliver stående ved nogle almene betragtninger over 'Det mytologiske Amerika'. At hun tillige nægter at skelne mellem religiøse og verdslige mytologier giver fremstillingen et for overfladisk præg, hvor såvel det mytologiske som det ideologiske kommer til at svæve frit i luften.

Men det rejser også spørgsmålet om, hvilken genre Schubarts bog egentlig skriver sig ind i. Det overfladiske kunne forstås som et udslag af, at der er tale om en fans beskrivelse af genren. Og sådan virker det ofte. Den engagerede tone gennem bogen er herligt medrivende, selvom jeg personlig godt kan blive træt af drengerøvsvokabulariet. Men andre gange bliver stillejet mere akademisk, som eksempelvis i en noget tvivlsom gennemgang af auteurpolitikken i en diskussion af John Woo og Luc Besson. Mine indvendinger i forhold til bogen er rejst ud fra, at der er tale om et akademisk værk. Og i den sammenhæng er bogen for lidt reflekteret og teoretisk inkonsistent. Det fremgår af forordet, at der er tale om en afhandling med alle de teoretiske mellemregninger skåret fra. Det synes jeg er ærgerligt, da det ville være interessant at se de mere gennemarbejdede teoretiske refleksioner.

Bogen giver dog et godt indblik i actiongenren og dens største helte som eksempelvis Clint Eastwood og Sylvester Stallone (kapitlerne om dem er bogens bedste). *Med vold og magt* taber efterhånden pusten, og der er mindre greb om actionfilmene i

1990'erne, hvilket måske har noget at gøre med, at Schubarts skema og mytebegreb kommer til at passe mindre gnidningsfrit.

På trods af den medrivende stil bekræfter bogen, at der måske ikke er så meget at hente i genren, da det ene kapitel efter det andet gentager de samme pointer – hvilket jo også er selve pointen. Men det kan også skyldes det overordnede skema, som Schubart meget gerne vil have frem i alle filmene, hvilket hun indimellem kæmper en del med og for.

Ove Christensen

Indtryk af aftryk eller udtryk?

Anne Jerslev (red.): *Realism and 'Reality' in Film and Media*, Kbh. 2003 (Museum Tusulanum).

De seneste år har der været en stigende interesse for spørgsmål om, hvordan forholdet mellem æstetiske repræsentationer og virkeligheden skal forstås. Dette har betydet en renaissance for studier i realisme. Men realisme som kategori er ikke nem at arbejde med. Helt elementært er det svært at svare på, hvad det er, der kvalificerer et værk som realistisk. Er realisme en (over)genre, er det en stilistisk, tematisk eller indholdsmæssig størrelse? Går det på form eller indhold eller begge og i givet fald, hvordan spiller forholdet mellem dem ind?

På Institut for Film- og Medievidenskab på Københavns Universitet bidrager man til diskussionen med udgivelsen af en årbog med titlen *Real-*